

КЫРГЫЗСТАН

Өткөн жылы, Эл аралык диний эркиндик боюнча АКШнын Комиссиясы Кыргызстандагы диний эркиндикке багытталган шарттар боюнча көзөмөл жүргүздү. Кыргызстандын Конституциясы бардык жарандардын динге ишенүү эркиндигин камтыса да, Кыргызстандын өкмөтү коопсуздукка коркунуч жаратат деп эсептеген кээ бир диний топтордун катталуусун жана айрым мусулман, ошондой эле башка топтордун иш-чараларын чектейт. Кыргызстандын калкынын 80 пайызынан көбү суннит-мусулмандардан турат, ал эми шииттердин өкүлчүлүгү – 1000 адамдын санын түзөт; 15 пайызы – христиандардан турат, жалпысынан алар православие дининдеги орус адамдар жана эсеп боюнча, протестанттар – 11 000 адам, ошондой эле аз сандагы католиктер; еврейлер, буддисттер жана бахайлардын ар бир коомчулуктарынан божомол менен 1000-ге жакын өкүл бар.

Динди тутуу эркиндиги боюнча көйгөйлүү мыйзам: Кыргызстандын Динди тутуу эркиндиги боюнча 2008-жылы кабыл алынган мыйзамы коомдук жайларда, батирлерде, жеке үйлөрдө, мектептерде жана жогорку окуу жайларда диний мазмундагы материалдардын таратылуусуна тыюу салат. Ошондой эле, Динди тутуу эркиндиги боюнча Кыргызстандын мыйзамы диний уюмдардын катталуусуна татаал жана убара кылуучу талаптарды коет. Алардын катарына төмөнкү талаптар да кирет: өлкөдө туруктуу түрдө жашап туруучу 200 негиздөөчү-жаран, 10 адамдан кем эмес мүчө тобу жана алардын ичинен жок дегенде бирөөсү Кыргызстанда 15 жыл жашашы керек.

Каттоо боюнча маселелер: 2013-жылы Кыргызстандын Мусулмандар диний башкармалыгы жана Орустардын православдык чиркөөсү өздөрүнүн уставдарын жана аттарын өзгөрткөндөн кийин, кайрадан катталуу процессинде кыйынчылыктар менен беттешкен. Андан тышкары, Кыргызстандын «Open Viewpoint» аттуу бейөкмөт уюму тарабынан дайындалып, 2013-жылдын сентябрь айында берилген билдирүүсүнө караганда, тогуз “салттык эмес” диний уюмдун жергиликтүү каттоосу Бишкек шаардык кеңеши тарабынан четке кагылган. Алардын катарына төмөнкүлөр да кирген: Евангелдик протестанттар, Жетинчи күндүн адвентисттери, Иегова күбөлөрү, Рим-католикалык жана еврейлик топтор. «Биригүү чиркөөсүн» экстремисттик уюм катары белгилеп, ага тыюу салуу аракети 2013-жылы Кыргызстандын Жогорку соту тарабынан кабыл алынган эмес. 2012-жылы өкмөт “эксперттик” сыяктуу рекомендацияга таянып, мусулмандардын «Ахмадия» аттуу коомчулугун кайрадан каттоодон баш тарткан. Ал рекомендация ошондой эле «Ахмадия» коомчулугун экстремисттик жана террористтик деп аныктап, соттук чечимди кабыл алууга да негиз болуп берген. Отчеттук мөөнөттөн кийин, 2014-

жылдын 14-мартында Бишкектин шаардык соту «Акромия» аттуу диний кыймылды экстремисттик уюм деп табып, мунун негизинде ага тыюу салган.

Билдирүүлөргө караганда, тыюу салынган диний уюмдардын тизмеси аймактын коопсуздугу боюнча иш алып барган өкмөттөр ортосундагы уюмдардын чечимдери менен макулдаштырылат, өзгөчө Шанхай кызматташтык уюму (ШКУ) жана Жамааттык коопсуздук келишим уюму (ЖККУ) менен.

Жөнгө салууну мүмкүн болушунча күчөтүү: «Форум 18» жаңылыктар кызматына караганда, 2014-жылдын февраль айынын башында Президент Алмазбек Атамбаев диний тармактын мамлекеттик деңгээлде жөнгө салынуусун күчөтүү боюнча талкуу жүргүзүү максатында өкмөттүн отурумун өткөргөн. Катышуучулардын арасында төмөнкүлөр бар болгон: укуктуу Мусулмандар кеңешинин жаңы аткаруудагы башчысы, Диний иштер боюнча мамлекеттик комиссиясынын жаңы башчысы, Улуттук коопсуздук комитетинин, жашырын кызматтын, укук коргоо органдарынын, Президенттин Башкармалыгынын жана парламенттин кызматчылары. Жолугушуудан кийин, Мусулмандардын кеңешине расмий көзөмөлдү күчөтүүгө жана динди тутуу эркиндигин дагы да көбүрөөк чектей алган мыйзамдуу түзөтүүлөрдү даярдоого Президенттин расмий жарлыгы чыккан. Эл аралык диний эркиндик боюнча АКШнын Комиссиясы бул иш-чаралардын мындан аркы өнүгүүсүнө байкоо жүргүзөт.

Рекомендациялар: Эл аралык диний эркиндик боюнча АКШнын Комиссиясы АКШнын өкмөтүнө кийинкилерди сунуштайт: динди тутуу же башка ишенимдердин эркиндигине тиешелүү кайсыл бир мыйзам долбоору болбосун, Кыргызстанды Европадагы коопсуздук жана кызматташтык уюмунун (ЕККУ) ылайыктуу түзүлүштөрүнүн эксперттеринин пикирлерине кайрылуусуна жана Кыргызстандагы динге ишенүү эркиндигине тийиштүү бузууларды ЕККУ жана БУУ сыяктуу ылайыктуу эл аралык форумдарда ачык жарыялап, мындай маселелерди көтөрүп чыгууга чакыруусун сунуштайт.